

Aertnys-Damen: Theologia moralis secundum doctrinam S. Alfonsi de Liguorio, editio XIII, tom. I, XXXII+808; tom. II, IV+820, Marietti edit. Taurini et Romae 1939; cijena za oba sveska Lit. 80.

J. Aertnys član Kongregacije SS. R. dobio je pred 30 godina pohvalno pismo od pape Pija X. za svoje moralno djelo, koje ide stopu u stopu za djelom sv. Alfonza de Liguorio. I danas eno u obradbi njegova redovničkog brata, profesora na Propagandi u Rimu, ne smije ni u svom 13. izdanju proći neopaženo u bogoslovskoj literaturi. Ono nije ni strogo naučno, ni strogo popularno djelo, nego ide za tim, da u što zbitijem obliku, bez potanjih naučnih digresija, pruži u prvom redu praktičnom dušobrižniku jedan naučno siguran udžbenik, gdje će naći teoriju protkanu praktičnim uputama. Poradi toga je razumljivo, kako je u dva sveska mogao nagomilati toliku građu, da je u njima obuhvaćeno i sakramentalno moralno bogoslovlje. Nije to, dakako, posve bez uštrba na potpunost materije, ali je svakako pohvalno, da je uzet obzir i na sve odredbe pastoralnog značaja posljednjih godina. Stvarno će ova moralka, kako je to u Italiji uobičajeno, imati da bude i udžbenik za pastoral, barem što se tiče moralnoga dijela njegovoga.

Čitavo je djelo izrađeno komparativnim (kazuističkim) metodom, kako autor sâm naglasuje u uvodu. Mogao je taj metod u vrijeme sv. Alfonza imati svojih prednosti, danas ih jamačno ima manje, barem kod izradbe djela s ovakovim karakterom. Izlaganje svih mogućih mišljenja s njihovim obrazloženjem, nabranjanje njihovo poradi ugleda i važnosti pojedinih uvaženih učitelja, valja, držim, napustiti pred prednostima pozitivno-skolastičkog metoda. Naročito to vrijedi za djelo kojemu daju osnov načela sv. Tome. Logički slijed izvoda, dosljednost njihova u primjeni, po našem je mišljenju daleko aktuelnija, i ako tim nipošto ne mislimo načelno zabaciti kazuističko obrađivanje moralnoga bogoslovlja.

Prvi svezak je podijeljen u 5 knjiga. Prva donosi traktate: o konačnoj svrsi čovjeka (toga traktata kazuiste nisu običavali donositi), o ljudskom djelovanju, savjesti, zakonima, grijesima, krepostima uopće. Druga: o vjeri, ufanju, ljubavi kao bogoslovskim krepostima. Treća: o zapovijedima dekaloga; četvrta: o crkvenim zapovijedima (post i nemrs, ispovijed i pričest, cenzura i zabrana knjiga); peta: o zapovijedima za život pojedinih staleža (svećeničkoga, redovničkoga i svjetovnih zvanja). Ne upuštajući se u drugo, moram istaknuti: nipošto ne držim opravdanim, da se još i danas kod izlaganja probabilističkoga sistema, stvarno pod tim imenom izlaže i pobija t. zv. apsolutni probabilizam (str. 103, 104). Ako su Lugo, Sanchez i Vasquez svojevremeno branili mišljenja, koja su kasnije došla pod udar crkvene zabrane (izložena onako, kako ih zastupnici ekviprobabilizma izlažu), ne smije se danas čitateljima i naučnoj publici predstaviti sistem probabilizma s onim slabim stranama, koje zastupnici toga sistema danas otvoreno i dosljedno isključuju, izlučuju i nikako ne usvajaju. Objektivno izložen probabilizam, nije ono što Aertnys naziva apsolutnim probabilizmom, kao što ni sistem koji on izlaže i brani, nije umjereni probabilizam, nego t. zv. ekviprobabilizam; autor međutim ova dva naziva zamjenjuje («probabilismus moderatus seu aequiprobabilismus»). Da ova

nomenklatura ponešto hramlje najbolji je dokaz, što i on probabilistima upisuje u grijeh, da je u njihovoj argumentaciji »vox probabilior a m-bigua«. Moglo se to nekim autorima ranije zamjeravati, ali danas ne može; svaki danas točno označuje što se pod pojedinim pojmom ima razumjeti, pa dosljedno izbjegava svaku pomutnju u netočnom opredjeljenju njihova značenja. Isto je tako bez oslona prigovor iznesen na prvom mjestu (str. 107): da nisu točno određene granice unutar kojih vrijedi probabilistički princip. I to se možda moglo prigovarati nekada, ali nije na mjestu da se prigovara danas.

Drugi svezak ima samo dvije knjige: o sakramentima (VI) i o kaznama i oprostima (VII). Po objamu je gotovo jednak prvom svesku, a po vrijednosti sadržaja jednako se može mjeriti s prvim; onaj izlaže teoriju u prvoj polovini, a životnu praksu u drugoj; ovaj je sav u izlaganju životne zadaće kako se ona odvija u životu vjernika prema propisu evanđelja i crkvenih odredaba. Sve je to izlaganje vrlo pregledno izloženo, kratko a solidno obrazloženo, najnovijim odredbama provideno, kratkim kazuističkim primjerima objašnjeno (»quaestiones«, »resolutiones«, »notanda pro praxi«). Ova okolnost tumači zašto ovo djelo po trinaesti put ide u svijet, a sva prilika, da mu ni to ne će biti posljednje izlaženje. Dušobrižnici u praktičnom životu radije posizu za ovakovim djelom, nego za onim koje se više baca na naučno teoretiziranje.

Vanjska oprema djela je veoma ukusna, cijena nije velika (oba sveska zajedno stoje 160 dinara), pa ga i s te strane možemo samo preporučiti.

Prof. A. Živković.

Dr. Krunoslav Draganović, Opći šematizam katoličke Crkve u Jugoslaviji, Sarajevo, 1939. Izdanje Akademije »Regina Apostolorum«. Str. 615, cij. vez. Din 95.—; broš. Din 80.—.

Dopala nam je ruku knjiga vrlo dobra i vrlo potrebita, knjiga koja nam podaje u zaokruženoj cjelini sve podatke o stanju katoličke Crkve u Jugoslaviji.

Autor je zaista radio solidno i stručnjački: u svemu je potpuno opravdao povjerenje našega Episkopata, koji mu je na izradu predao ovaj koliko težak toliko važan posao.

U uvodnoj riječi izložen je način i sistem, kojim je autor radio i prikazane su sve one ogromne poteškoće koje je morao da svlada. Njegov rad znači veliki uspjeh u jednom ogromnom i teškom poslu, koji je svršen u razmjerno kratkom vremenu od 2 godine. Svaka mu čast i priznanje.

Razdioba knjige, koja nam pregledno daje Sadržaj (str. 8), u svakom je pogledu dobra i potpuna, a dodani trostruki Imenik (kazala) dijeceza, župa i osoba je vrlo praktičan i omogućuje brzo snalaženje u omašnoj knjizi i ogromnom mnoštvu podataka koje donosi.

Dakako da pri ovako zamašnom i velikom djelu nije radi same prirode posla moguće, da se nebi potkrale stanovite greške i nedostaci, kako to i sam autor pri kraju uvodne riječi (str. 7) priznaje.

Mi bi u tom pogledu stavili samo jednu primjedbu. Ne smatramo ispravnom tvrdnju (str. 6) autorovu, da u Jugoslaviji postoje samo dvije